

2017-03-14

TJÄNSTESKRIVELSE
UBN 2014/242-630

Utbildningsnämnden

Redovisning av elevresultat våren 2016 i grundskolan, del II

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Tjänsteskrivelsen visar hur betygsresultaten för elever i årskurs 9 utvecklats under perioden 1999-2016. Meritvärdet för Nackas elever har ökat under perioden, i likhet med i riket och i länet. Meritvärdet ligger också under hela perioden betydligt över det förväntade enligt de modeller som tar hänsyn till betydelsen av elevsammansättningen. Andelen elever som når kunskapskraven i alla ämnen har ökat mer än i riket och länet, och här ligger Nackas andel i slutet av perioden också över den förväntade med anledning av elevsammansättningen, medan resultatet under första halvan av perioden var lägre och varierade mellan åren.

Jämförelsen över tid mellan olika skolors resultat visar att spridningen varierar mellan åren. Det finns en viss tendens till ökad spridning när det gäller meritvärden, men när det gäller andel som nått kunskapskraven i alla ämnen är tendensen istället minskade skillnader mellan skolorna över tid.

I slutet av perioden har alla skolor med något enstaka undantag resultat som ligger över rikets nivå. Det gäller både meritvärden och andel elever som når kunskapskraven i alla ämnen. Resultaten för alla skolor utom två ligger också över eller på det förväntade värdet i Salsa-modellen våren 2016.

En jämförelse av spridningen i meritvärden på olika skolor visar att alla skolor som ingår i jämförelsen har elever både med höga och låga meritvärdespoäng.

Ärendet

Utbildningsnämnden fick i september 2016 en redovisning av resultat för elever i grundskolan under våren 2015. Den redovisningen baserades på utbildningsenhetens bearbetningar av statistik. I kommunens kvalitetsanalys som redovisades i februari gavs en redovisning av hur Nackas resultat står sig förhållande till andra kommuner, baserat på redovisningen i Öppna jämförelser, som publiceras av SKL, Sveriges kommuner och

landsting. Där konstaterades att Nacka placerar sig mycket högt vid en kommunjämförelse av betygsresultat¹, särskilt meritvärdet, och att Nacka ligger bra till även när hänsyn tas till elevsammansättningen.

Denna tjänsteskrivelse visar:

- Hur betygsresultaten utvecklats över tid för Nacka jämfört med riket och länet
- Hur spridningen mellan skolors betygsresultat förändrats över tid
- Skolors betygsresultat i förhållande till förväntat resultat enligt Skolverkets salsamodell² samt spridningen mellan elever på skolorna
- Jämförelse mellan betyg och nationella prov åk 9

Källor i denna redovisning är Skolverkets databaser, SKL:s (Sveriges kommuner och landsting) Öppna jämförelser samt utbildningsenhetens underlag. Med Nacka avses, om annat inte anges, elever i både kommunala och fristående skolor. En förändring i 2016 års nationella statistik är att flera av resultatmåttens redovisas exklusive elever med okänd bakgrund, det vill säga elever utan fullständiga personnummer räknas inte med. Tidigare år har alla elever ingått, men antalet elever utan fullständiga personnummer var då färre. För Nacka var det ca 25 elever i årskurs 9 som inte hade fullständiga personnummer.

Resultaten för gymnasieskolan brukar ingå i denna redovisning, men i år redovisas gymnasieresultaten i stället ett särskilt fördjupningsärende om gymnasieskolan.

Betygsresultat i årskurs 9 år 1999-2016

Fler elever och fler skolor

Antalet elever i årskurs 9 i grundskolor i Nacka ökade under de första åren på 00-talet, men har sedan legat ganska stabilt på ca 1 200 elever per år. Det första året i perioden, 1999, gick Nacka-eleverna ut årskurs 9 från sju skolor, alla kommunala. När det gäller de kommunala skolor finns alla skolor kvar under perioden, utom Internationella skolan/Fisksätraskolan (som hade elever i årskurs 9 till och med 2012, och som numera enbart har f-6) och Alléskolan (som hade elever i årskurs 9 till och med 2002).

År 2003 var det första året som elever gick ut årskurs 9 från fristående skolor. De fristående skolorna var då Kunskapsskolan Nacka, Montessoriskolan Castello och Nyholmska skolan (nuvarande Vittra i Saltsjö-Boo). År 2006 gick elever ut från Qvarnholmens skola (där de sista eleverna gick ut år 2010). År 2010 var det första året som elever gick ut från Kunskapsskolan Saltsjöbaden och Maestroskolan, och året därpå gick elever ut årskurs 9 på Johannes Petri skola och Engelska skolan. Även Snitz, en fristående skola inriktad mot elever med autismspektrumtillstånd, och Idunskolan, en fristående skola med

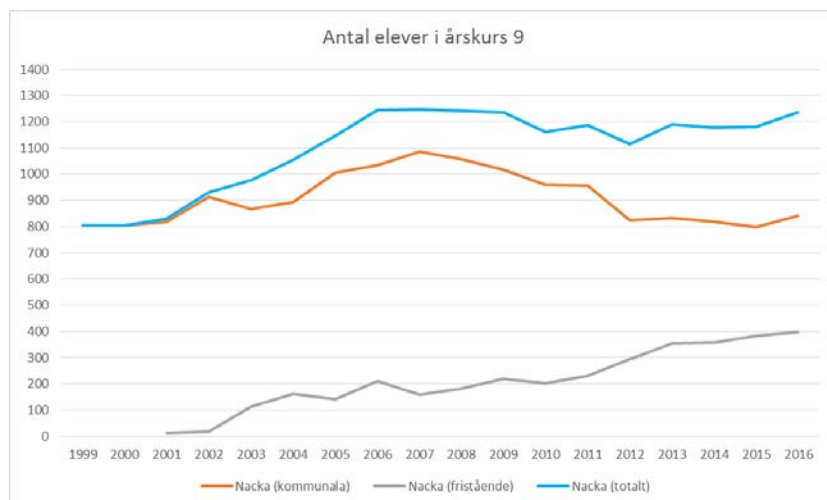
¹ Betyg sätts med en skala från A till F enligt Läroplan för grundskolan 2011. Betygspoängen beräknas genom A=20, B=17,5, C=15, D=12,5, E=10 och F=0.

²Se förklaring längre fram.

Waldorfinriktning, har haft elever som har gått ut årskurs 9 under perioden, men antalet elever har varit litet (mindre än femton elever).

Figur 1 Elevantal som gått ut åk 9 i grundskola i Nacka, 1999-2016 (Källa: Skolverket. År 2016 räknas inte elever med okänd bakgrund med.)

Meritvärdet har ökat och fler når kunskapskrav i alla ämnen

Diagrammen nedan visar hur betygsresultaten för elever i årskurs 9 har utvecklats mellan 1999 och 2016. Nackas meritvärde har ökat under perioden, från 217 år 1999 till 242 år 2014. Även i riket och länet har meritvärdet ökat, men ökningen är inte lika stor som i Nacka. Uppgången mellan 2014 och 2015 beror dock främst på att meritvärdet baseras på 17 betyg i stället för som tidigare de 16 bästa betygen. Räknat på 17 betyg har Nackas meritvärde ökat från 252 poäng år 2014 till 266 poäng år 2016.

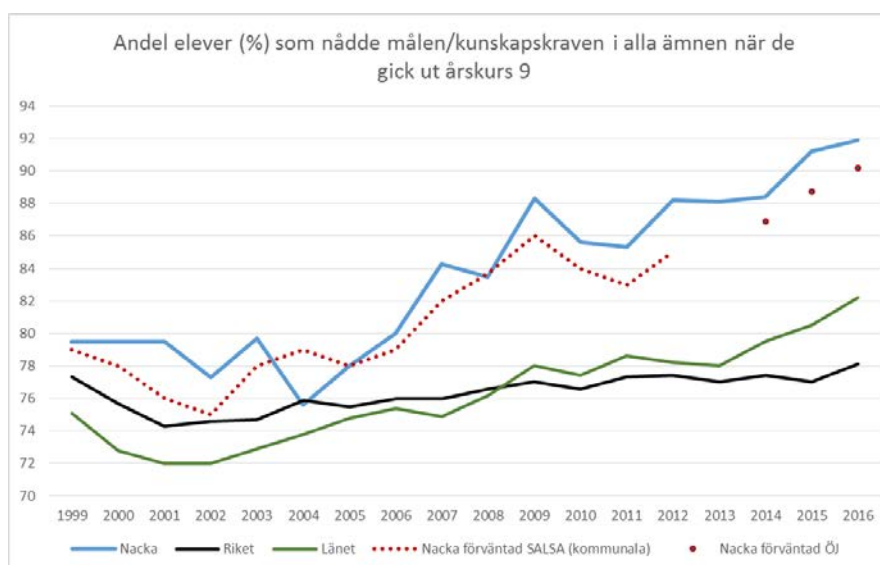
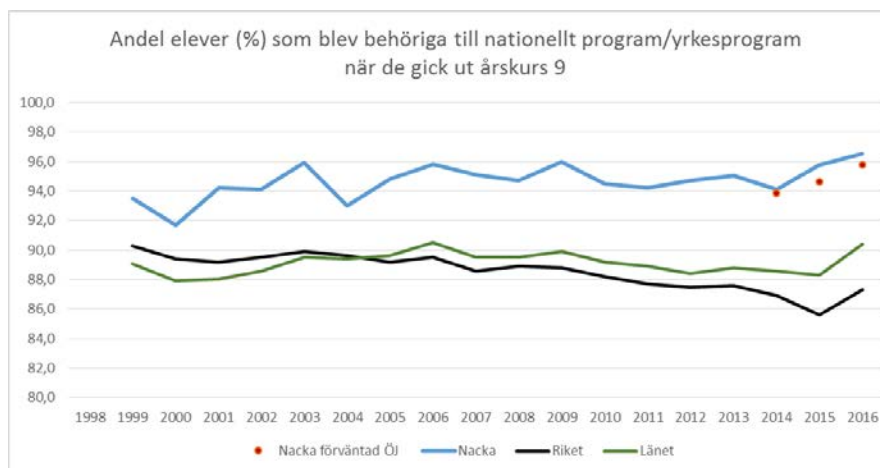
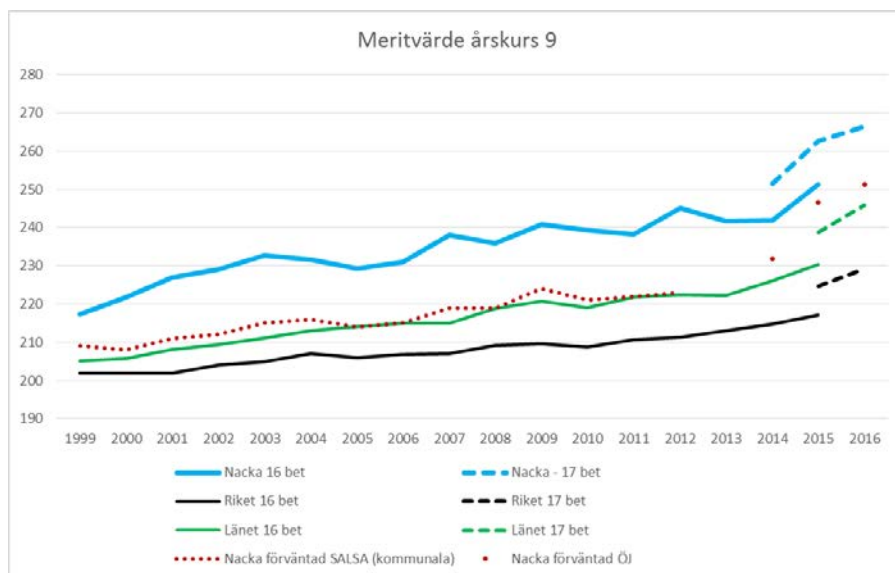
Andelen elever som blev behöriga till gymnasiet var något lägre de första åren i perioden men har sedan legat runt 95 procent i Nacka. I riket och länet har andelen istället minskat något, vilket innebär att avståndet till nivån i riket och länet för Nacka ökat.

Det betygsresultat där vi kan se den största ökningen över tid är andelen elever som når kunskapskraven i alla ämnen. I början av perioden låg Nackas andel nära rikets nivå men efter 2005 har andelen ökat tydligt i Nacka, och betydligt mer än i riket och länet.

Nackas förväntade resultat har också ökat

I diagrammen visas också det förväntade modellberäknade värden för Nacka (enligt Salsamodellen respektive enligt Öppna jämförelser). De förväntade värdena för Nacka enligt dessa modeller har också ökat under perioden, vilket indikerar att Nackas nior över tid fått en allt mer gynnsam elevsammansättning när det gäller sådana faktorer som visat sig statistiskt förklara skillnader i elevresultat, främst föräldrarnas utbildningsnivå.

Figur 2 Betygsresultat i åke 9, elever i grundskolor i Nacka, riket och länet samt förväntat modellberäknat värde för Nacka, 1999-2016 (År 2016 räknas inte elever med okänd bakgrund med.)

Nackas resultat betydligt högre än förväntat

Avståndet mellan det förväntade värdet och det faktiska meritvärdet (residualen) har varierat något men legat på cirka 15 poäng under perioden, med undantag för 1999 då det var 8 poäng. Detta är en mycket stor avvikelse jämfört med flertalet andra kommuner, och det visar alltså att meritvärdet ligger stabilt över vad som kan förväntas statistiskt utifrån elevsammansättningen. När det gäller andelen som nått kunskapskraven i alla ämnen var avvikelsen i början av perioden liten, och några år även negativ, men efter 2009 ligger Nackas andel tydligt över det förväntade enligt modellen.

För andelen behöriga till gymnasieskolan har modellberäknade värden enbart gjorts i Öppna jämförelser. Nackas faktiska andel ligger där något över den förväntade.

Spridning i betygsresultat mellan skolor över tid

Ökad utbildningsnivå hos föräldrarna i Nacka

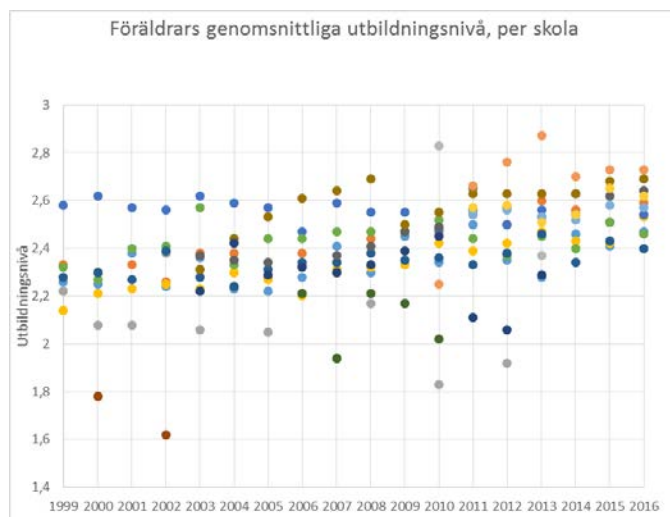
Diagrammen nedan visar hur spridningen mellan skolor i Nacka förändrats över tid. Varje prick i diagrammen nedan visar en skola i Nacka. Skolor visas i diagrammet när de har haft minst femton elever som gått ut årskurs 9 ett aktuellt år.

Utbildningsnivån har ökat sammantaget för föräldrarna i Nacka. De första åren i perioden finns det några skolor som avviker tydligt från övriga skolor. De tre senaste åren har skolorna närmats sig varandra, men det finns en spridning mellan de som ligger högt och lågt.

När det gäller måtten på utländsk bakgrund har måtten ändrats över tid och det finns därför inte några tidsserier som täcker hela perioden i Skolverkets databaser som gör att det går att bedöma hur spridningen förändrats över hela perioden. Vi kan dock konstatera att det varit relativt stora skillnader mellan skolorna i andelen elever som var födda utomlands när detta mått användes, och att även andelen nyinvandrade elever varierar mellan skolorna de tre senaste åren när detta mått använts.

Figur 3: Genomsnittlig utbildningsnivå hos elever i åk 9 per skola i Nacka (varje prick utgör en skola), 1999-2016 (källa Skolverket. Utbildningsnivån avser föräldrarnas genomsnittliga utbildningsnivå, där genomgången folkskola/grundskola =1 poäng, genomgången gymnasial utbildning=2 poäng, eftergymnasial utbildning=3 poäng. År 2016 räknas inte elever med okänd bakgrund med. Skolor visas endast när de har haft minst femton elever som gått ut årskurs 9)

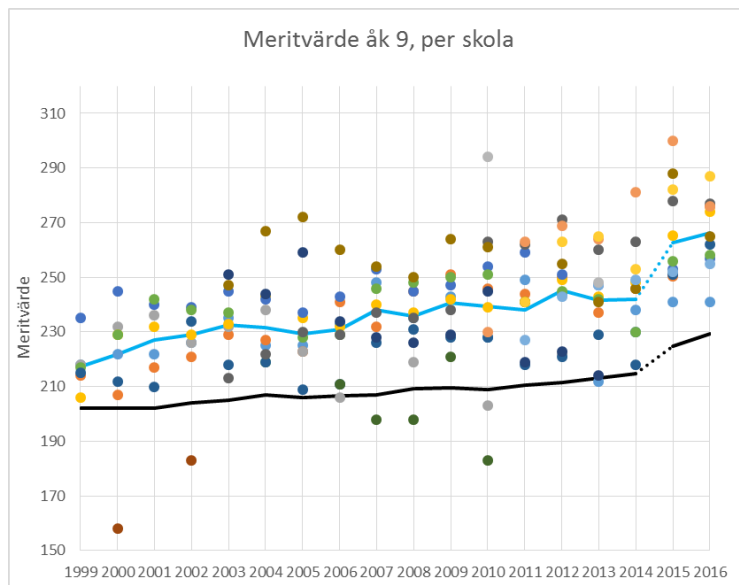
Spridningen i elevresultat varierar mellan åren

Som diagrammen visar varierar spridningen när det gäller elevresultat en del mellan åren, och det är inte helt enkelt att urskilja tendenser, särskilt när det gäller spridningen i meritvärdet. Det finns enstaka skolor med särskilt låga resultat³, framförallt i första halvan av perioden. I slutet av perioden finns några skolor med höga meritvärden, skolor som inte fanns i början av perioden. Det finns en viss tendens till större skillnad över tid när det gäller meritvärden mellan de högsta och lägsta värdena. När det gäller andel som nått kunskapskraven i alla ämnen är tendensen istället minskade skillnader mellan skolorna över tid.

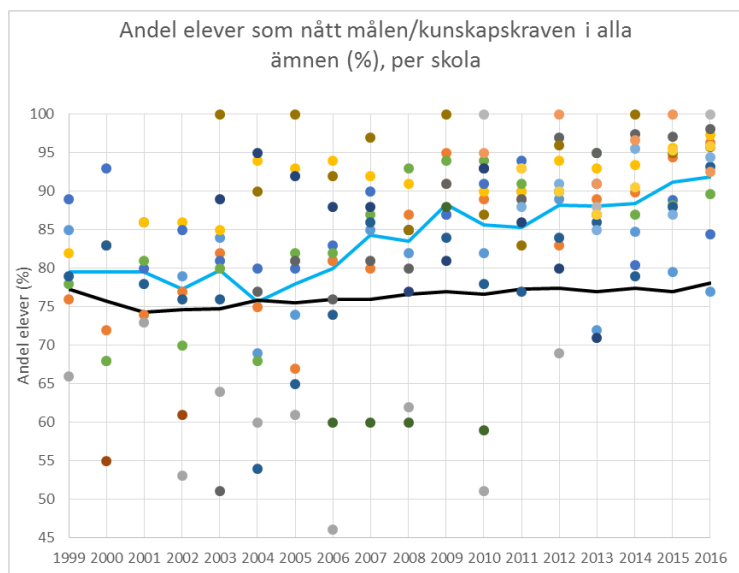
I slutet av perioden har alla skolor med något enstaka undantag resultat som ligger över rikets nivå. Det gäller både meritvärden och andel elever som når kunskapskraven i alla ämnen. I första delen av perioden var det flera skolor där andelen som nådde kunskapskraven i alla ämnen låg under rikets genomsnitt.

³ Det gäller numera nedlagda Alléskolan och Qvarnholmens skola, samt något år Fisksätraskolan.

Figur 4: Betygsresultat i åk 9, per skola i Nacka (varje prick utgör en skola) samt Nacka totalt och riket, 1999-2016 (källa Skolverket, men vissa värden har korrigerats. Meritvärdet baseras på 16 betyg t o m 2014 och 17 betyg fr o m 2017. År 2016 räknas inte elever med okänd bakgrund med. Skolor visas endast när de har haft minst femton elever som gått ut årskurs 9)

— Nacka — Riket

— Nacka — Riket

Skolors resultat i SALSA-modellen

De flesta skolor ligger över det förväntade betygsresultatet

Tabellen nedan visar avvikelser i Salsa-modellen⁴, som är en modell som försöker ta hänsyn till skillnader i skolors elevsammansättning. Alla skolor utom två har våren 2016 meritvärden som ligger över det förväntade i Salsamodellen. När det gäller andelen elever som når kunskapskraven i alla ämnen har alla skolor utom en skola resultat som ligger på eller över det förväntade år 2016. Tidigare år har flera skolor legat under det förväntade resultatet för detta mått. En skillnad mellan åren är att elever med ”okänd bakgrund” inte ingår i Skolverkets beräkning år 2016, men det är svårt att avgöra betydelsen av denna förändring för Nackaskolornas resultat.⁵

De två skolor som ligger under förväntade värden år 2016 är Björknässkolan och Montessoriskolan Castello. Björknässkolans uppgifter inkluderar från och med 2016 även resultat för elever i de särskilda undervisningsgrupperna på Centrumskolan och Alphyddan, som i genomsnitt har lägre resultat än övriga elever på Björknässkolan. För flera skolor varierar resultaten mellan åren. Det gäller Montessoriskolan Castello. Skolan hade totalt 30 elever i årskurs 9, och när elevantalet är litet varierar ofta utfallet mer mellan åren.

Skolor som har legat stabilt över det förväntade utfallet både när det gäller meritvärde och andel som når kunskapskraven de tre senaste åren är Engelska skolan, Kunskapsskolan Saltsjöbaden och Myrsjöskolan. Stavsborgsskolan har förbättrat sina resultat över de tre åren.

Tabell 1: Betygsresultat i årskurs 9 för elever i skolor i Nacka (källa: Skolverket, exklusive elever med ”okänd bakgrund”)

Skola	Andel (%) som uppnått kunskapskraven	Meritvärde	Avvikelse från förväntad enl salsa-modellen					
			Andel (%) som uppnått kunskapskraven			Meritvärde		
	2016	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Björknässkolan*	77	241	-1	-4	-7	9	6	-3
Eklidens skola	96	276	-1	4	3	6	-2	18
Engelska Skolan i Nacka	96	287	2	2	2	16	22	25
Johannes Petri skola	94	255	7	-2	3	13	1	4
Kunskapsskolan Nacka	98	277	4	3	4	22	21	18
Kunskapsskolan Saltsjöbaden	93	276	5	3	0	38	36	15
Montessoriskolan Castello	96	265	7	-1	0	5	28	-1
Myrsjöskolan	97	274	7	8	7	21	23	22
Saltsjöbadens samskola	84	257	-6	3	2	-2	12	15
Skuru skola	90	258	7	-1	3	9	11	12
Stavsborgsskolan	93	262	-2	5	9	0	14	22

*2014 och 2015 ingår inte elever på Centrum och Alphyddan

⁴ Analysverktyget SALSA har utvecklats av Skolverket och visar hur en skolas betygsresultat förhåller sig till ett förväntat, modellberäknat betygsresultat. Det förväntade värdet beräknas utifrån bakgrundsfaktorer (föräldrars utbildningsnivå, andel nyinvandrade elever, andel pojkar) som man funnit kan förklara skillnader i betygsresultatet mellan skolor. En positiv avvikelse värde visar att skolan har bättre resultat än förväntat med hänsyn till dessa bakgrundsfaktorer, medan en negativ avvikelse innebär att skolans resultat är sämre än förväntat. Från och med 2013 redovisas enbart värden på skolnivå, inte kommunnivå.

⁵ Skolverket har exkluderat elever med ”okänd bakgrund” i statistiken från och med 2016, det vill säga elever utan personnummer. För Nacka handlar det om ca 25 elever i årskurs 9 2016.

Spridning i meritvärden mellan elever på skolan

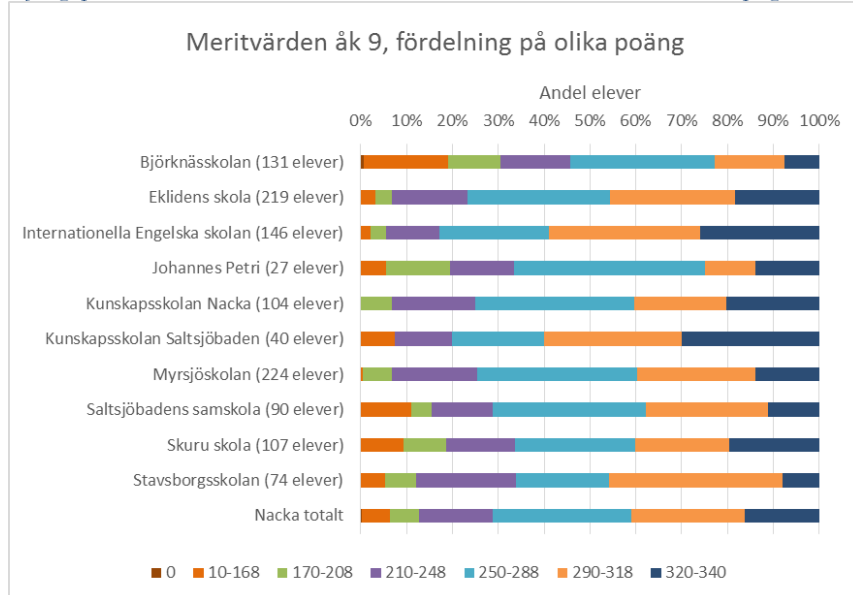
Diagrammet nedan visar hur eleverna fördelar sig på olika meritvärdespoäng i Nacka totalt och per skola. Som diagrammet visar har alla skolor som ingår i jämförelsen elever både med höga och låga meritvärdespoäng.

Var sjätte elev (16 procent) i Nacka fick ett meritvärde på 320-340 poäng, det vill säga ett mycket högt meritvärde, med A i flertalet ämnen. Andelen elever med så högt meritvärde varierar mellan skolorna från sex till 30 procent.

Fyra av tio elever i Nacka fick ett meritvärde på minst 290 poäng. På två skolor fick sex av tio det.

Sex procent av eleverna fick ett meritvärde under 170 poäng, och ytterligare sex procent låg under 210 poäng. Andelen elever med låga meritvärden är högre på några av skolorna. Björknässkolan är den skola som har högst andel elever under 210 poäng. Här ingår elever i de särskilda undervisningsgrupperna på Centrumskolan och Alphyddan vars elever har något lägre resultat genomsnittligt. I det avseendet är alltså Björknässkolans resultat inte riktigt jämförbart med de övriga skolornas.

Figur 5 Betygsresultat i årskurs 9 för elever i skolor i Nacka våren 2016 (källa: Utbildningsenhetens underlag, exklusive elever med tillfälliga personnummer, skolor med minst 15 elever, Montessoriskolan Castello är inte med på grund av brister i underlaget)

Jämförelse mellan nationellt prov och slutbetyg i årskurs 9

Resultat i nationellt prov och slutbetyg följs oftast åt

De nationella proven är inte examensprov och är därmed inte avgörande för elevens slutbetyg. Läraren utgår vid betygssättning utifrån den samlade informationen om en elevs kunskaper. Analyser av hur provresultaten på skol- och kommunnivå förhåller sig till slutbetygen ska enligt Skolverket vara en del i kvalitetsarbetet kring bedömning.

Det vanligaste är att eleven får samma slutbetyg som hen fått i provbetyg. I svenska är det sex av tio elever som får det, och i matematik och engelska nästan tre av fyra. Det är vanligare att elever får högre slutbetyg i svenska (31 procent), och i matematik (26 procent) än i engelska (12 procent).

Mönstret för avvikelserna mellan prov och slutbetyg är liksom tidigare år ungefär detsamma som i riket. Det finns dock en viss variation mellan skolor och mellan ämnen.

Tabell 2: Andel (%) elever med lägre, lika eller högre slutbetyg än provbetyget, årskurs 9, våren 2016

	Svenska			Matematik			Engelska		
	Lägre	Lika	Högre	Lägre	Lika	Högre	Lägre	Lika	Högre
Riket, Samtliga	9	62	29	3	68	29	15	74	10
Nacka totalt	8	60	31	1	73	26	14	74	12
Nacka kommunala	8	57	35	1	72	27	13	75	12
Nacka fristående	9	67	24	1	75	24	18	72	10

Utbildningsenhetens bedömning

Tidsserierna visar att Nackas meritvärde legat högt i förhållande till riket och länet under hela perioden, och att resultatet är högt även när hänsyn tas till att Nackas elever har en gynnsam elevsammansättning, framförallt högutbildade föräldrar. Den största förbättringen över tid är att fler elever i slutet av perioden når kunskapskraven i alla ämnen. Här är ökningen tydlig och andelen är högre än förväntat med anledning av elevsammansättningen.

I denna skrivelse har vi redovisat hur spridningen mellan årskurs 9 skolor utvecklats över tid i Nacka. Nationellt har undersökningar visat att skillnaderna mellan skolor ökat i betygsstatistik och resultat från PISA-undersökningarna. Skolverket skriver på sin webbplats att mellanskolsvariationen, det mått som används för att beskriva hur mycket de genomsnittliga betygsresultaten skiljer mellan skolor, har ökat från 9 till 18 procent mellan 1998 och 2011.⁶ Det bör noteras att det innebär att den största delen av variationen mellan av elevernas resultat, det vill säga 82 procent 2011, förklaras av skillnader inom skolor.

IFAU, ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet som bland annat utvärderar effekter av reformer inom utbildningsväsendet, konstaterar också i en analys 2014⁷ att spridningen i skolresultat mellan kommuner, skolområden och skolor har ökat sedan början av 1990-talet. De visar också att skillnaderna mellan skolor med avseende på elevernas förutsättningar nationellt har ökat markant under perioden, och ungefär hälften av de ökande skillnaderna i elevförutsättningar mellan grundskolor hänger i sin tur samman med ökande boendesegregation.

⁶ <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/nyhetsarkiv/nyheter-2014/skolverkets-slutsatser-om-okande-skillnader-mellan-skolor-1.218519>

Samt Skolverkets rapport 274, Likvärdig utbildning i svensk grundskola?

⁷ <http://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2014/r-2014-25-decentralisering-skolval-och-friskolor.pdf>

Redovisningen för Nacka visar att skillnaderna mellan skolor i resultat varierar en del mellan åren, och att det finns enstaka skolor som ligger högt eller lågt. Antalet skolor i Nacka är för litet för att det ska gå att beräkna säkra utfall på statistiska mått på spridning, och hanteringen av värden som ligger högt eller lågt påverkar också bedömningen av spridningen. Vår bedömning är att det finns en viss tendens till ökad spridning när det gäller meritvärden mellan skolorna i Nacka under perioden, men när det gäller andel som nått kunskapskraven i alla ämnen är tendensen istället minskade skillnader mellan skolorna över tid. Det är samtidigt tydligt att det är en hög lägstanivå bland skolorna i slutet av perioden. Alla skolor, med något enstaka undantag, har resultat som ligger över rikets nivå, och detta gäller även det förväntade värdet utifrån elevsammansättningen.

Resultaten i Salsamodellen kommer att diskuteras i resultatdialogerna som utbildningsenheten genomför under våren med rektorer med årskurs 9.

I utbildningsnämndens målstyrning ingår från och med 2017 en resultatindikator som avser att alla skolor ska ha en viss nivå resultatmässigt, och för grundskolorna handlar det om positiva avvikelser i salsamodellen både vad gäller meritvärde och andel som nått kunskapskraven i alla ämnen. Utbildningsenheten kommer att ha särskild kontakt med ledning och huvudmän för de två skolor, Björknässkolan och Montessoriskolan Castello, som har negativa avvikelser i något avseende (så kallade kontrollbesök). Det bör dock noteras att resultaten för den förstnämnda skolan även inkluderar elever i särskilda undervisningsgrupper.

Konsekvenser för barn

Skrivelsen ger en aktuell bild av elevers resultat i grundskolan så som de kan avläsas i nationella prov och betyg.

Carina Legerius
Utvärderingsexpert

Lotta Valentin
Enhetschef